

1.3. LIỆU TRUNG QUỐC CÓ SỰ ĐỔ ?

Paul Krugman

New York Times, 18-12-2011

Bạn hãy nhìn thử hình ảnh này : Sự tăng trưởng gần đây là dựa vào một sự bùng phát khổng lồ trong ngành xây dựng, được thúc đẩy bởi sự tăng trưởng nhanh giá bất động sản, và đang phô trương những dấu hiệu cổ điển cho một bong bóng. Có sự tăng trưởng rất nhanh của tín dụng, và đa phần sự tăng trưởng tín dụng này đã không xảy ra ở trong hệ thống ngân hàng truyền thống, mà lại xảy ra trong hệ thống ngân hàng trong bóng tối, không nằm dưới quyền kiểm soát của chính phủ và không được chính phủ bảo lãnh. Bây giờ bong bóng đang vỡ ra. Và có nhiều lý do thực sự để lo sợ cho một cuộc khủng hoảng tài chính và kinh tế.

Có phải là đang mô tả Nhật Bản vào những năm 1980 ? hay nước Mỹ năm 2007 ? Có thể như thế.

Nhưng ngay bây giờ, tôi nói về Trung Quốc đang nổi lên như một mối nguy hiểm trong nền kinh tế toàn cầu, và không một ai cần tới mối nguy hiểm này vào lúc này cả.

Tôi do dự thẩm định tình hình Trung Quốc, một phần vì tôi có khó khăn trong việc tìm hiểu thực sự những gì đang xảy ra. Mọi bảng thống kê kinh tế vẫn được coi là một hình thức buồn tẻ của khoa học giả tưởng, mà các con số của Trung Quốc lại giả tưởng hơn mọi cái khác. Tôi đã phải cầu cứu tới những nhà chuyên môn để được hướng dẫn. Nhưng không có hai chuyên gia nào kể được chuyện giống nhau.

Ngay cả các dữ liệu có gây khó khăn – nhưng những tin tức gần đây cũng đủ làm hồi chuông báo động.

Điều đáng chú ý nhất về kinh tế Trung Quốc trong thập kỷ vừa qua là sự tiêu dùng của các hộ gia đình. Mặc dù nó có tăng, nhưng vẫn đi sau sự tăng trưởng toàn bộ. Bây giờ, sự chi tiêu của người tiêu dùng chỉ chiếm có 35% GDP bằng khoảng một nửa mức tiêu dùng ở Mỹ.

Do đó, ai là người mua hàng hóa và dịch vụ do Trung Quốc sản xuất ? Câu trả lời một phần là : chúng ta. Khi phân chia của người tiêu dùng trong nền kinh tế giảm xuống, Trung Quốc ngày càng dựa vào thặng dư xuất khẩu để giữ cho công nghiệp biến chế hoạt động. Nhưng vấn đề to hơn trước mắt người Trung Quốc là chi tiêu cho đầu tư. Nó đã phình ra gần bằng nửa GDP.

Câu hỏi rõ ràng là : với số cầu của người tiêu dùng thấp, cái gì đã thúc đẩy tất cả những hoạt động đầu tư như vậy ? và câu trả lời là, với chừng mực nào đó, đầu tư phụ thuộc vào bong bóng bất động sản ngày càng phình to. Số đầu tư vào bất động sản đã tăng khoảng gấp đôi nếu tính theo phần chia của GDP, kể từ năm 2000. Và chiếm hơn một nửa số tăng của tổng số đầu tư. Và chắc chắn trong một nửa còn lại là nhờ vào các công ty bán vật liệu cho các công ty xây dựng.

Liệu chúng ta có biết khu vực bất động sản là một bong bóng ? Nó đã cho thấy mọi dấu hiệu : Không những giá nhà tăng, mà con cả cơn sốt đầu cơ quá quen thuộc

với kinh nghiệm của người Mỹ vài năm về trước. Bạn hãy nhớ lại vùng bờ biển Florida (1).

Và còn có một thứ khác cũng giống như ở Mỹ : Khi tín dụng tăng vọt, phần lớn không đến từ ngân hàng, mà đến từ hệ thống ngân hàng trong bóng tối, không được kiểm soát, không được bảo vệ. Có một số khác biệt rất lớn về chi tiết : Ngân hàng trong bóng tối kiểu Mỹ có sự tham gia của những công ty uy tín của Wall Street và có những dụng cụ tài chính phức tạp; trong lúc ngân hàng trong bóng tối của Trung Quốc là các ngân hàng chợ trời và ngay cả các tiệm cầm đồ. Tuy thế, hậu quả vẫn giống nhau : Tại Trung Quốc cũng như tại Mỹ vài năm trước đây, hệ thống ngân hàng rất dễ bị tổn thương, hơn là những dữ liệu do các ngân hàng cổ truyền công bố.

Bây giờ rõ ràng bong bóng đang vỡ. Nó sẽ làm hại cho nền kinh tế Trung Quốc tới mức nào. Và mức nào cho kinh tế thế giới ?

Một số nhà bình luận nói là không nên lo, là Trung Quốc có những nhà lãnh đạo cứng cỏi và thông minh. Họ sẽ làm đủ mọi chuyện cần thiết để ngăn chặn suy thoái. Điều đó hàm nghĩa một điều ít khi được người ta nói ra, đó là Trung Quốc có thể làm mọi việc cần làm, vì nó không thêm để ý tới sự lịch sự dân chủ.

Tuy nhiên, đối với tôi, điều đó có vẻ như là lời nói cuối cùng. Tôi còn nhớ rõ là người ta đã cam đoan cùng một thứ về nước Nhật năm 1980. Khi những nhà quan lại của Bộ Tài chính Nhật có cảm nghĩ là họ đã kiểm soát được tình hình. Và sau đó, cũng đã có những lời bảo đảm là nước Mỹ sẽ không bao giờ, không bao giờ lập lại những lỗi lầm đã đưa nước Nhật tới những thập kỷ bị đánh mất (lost decade). Trong lúc đó, thật ra, chúng ta đã làm bậy hơn người Nhật.

Điều đáng nói, các bài tuyên bố về chính sách kinh tế của các quan chức Trung Quốc không làm tôi ngạc nhiên vì chúng được hướng dẫn rõ rệt. Đặc biệt, cách thức mà người Trung Quốc đối phó với nước ngoài – trong nhiều chuyện, có việc áp đặt thuế phạt lên các mặt hàng xe hơi sản xuất từ Mỹ. Điều này không giúp gì cho nền kinh tế của họ, mà nó giúp gây độc hại cho quan hệ thương mại. Cách hành xử này có vẻ cho thấy chính phủ chưa trưởng thành và không hiểu về những điều họ đang làm là cái gì.

Có một chứng cứ truyền miệng là trong lúc chính phủ Trung Quốc không bị gò bó bởi pháp trị, nó lại bị gò bó bởi sự tham nhũng tràn lan. Có nghĩa là, những gì đang được thực hiện ở địa phương, có lẽ không giống như mệnh lệnh do Bắc Kinh đưa ra.

Tôi hy vọng rằng không có thái độ quá lo xa. Nhưng không thể không lo ngại : Câu chuyện của Trung Quốc có vẻ quá giống những sự đổ vỡ mà chúng ta đã nhìn thấy ở nơi khác. Và kinh tế thế giới đang trải qua một mớ bòng bong thứ thiệt ở châu Âu, thật ra không cần tới một trung tâm khủng hoảng mới (2)

(1) *Vùng bờ biển Florida : trong cơn sốt bất động sản đầu thập kỷ 2000, các nhà đầu tư xây hàng vạn căn nhà ở vùng này. Khi khủng hoảng 2008 xảy ra, hàng vạn gia đình đã mất nhà vì không có tiền trả nợ ngân hàng.*

(2) *Nhắc lại câu nói của Chủ tịch Ngân hàng Trung ương Châu Âu, Jean Claude Trichet (2011): “Hiện nay chúng ta là trung tâm khủng hoảng của thế giới”.*